

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-2>**Герасимова Я.О.**

здобувач ступеня доктора філософії PhD
кафедри міжнародного обліку та аудиту
Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Herasymova Yanina

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

БЕНЧМАРКІНГ ДОМІНУЮЧИХ НАЦІОНАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Враховуючи високу складність виявлення і точної кількісної формалізації масштабів корупційної діяльності більшості держав світу орієнтуються на системне впровадження антикорупційних заходів у різних сферах економіки і політики. Виходячи з цього, значного теоретичного і практичного значення набувають питання, пов'язані зі здійсненням комплексного бенчмаркінгу пануючих національних моделей антикорупційної політики з метою конкретизації найбільш ефективних з них та визначення чинників, котрі забезпечують високу результативність впроваджуваних різними державами світу антикорупційних заходів. У сукупності усі зазначені в даній статті заходи не тільки сприятимуть подальшій розбудові глобальної антикорупційної системи, але й забезпечать більш скоординовану і злагоджену координацію спільних зусиль держав у подоланні такого ганебного і загрозливого для глобального соціуму явища як транснаціональна корупція.

Ключові слова: корупція, бенчмаркінг, національні моделі, антикорупційна політика, антикорупційна детенізація.

BENCHMARKING OF DOMINANT NATIONAL MODELS OF ANTI-CORRUPTION POLICY

Taking into account the high complexity of detection and precise quantitative formalization of the scale of corruption activities, most countries of the world are focused on the systematic implementation of anti-corruption measures in various spheres of economy and politics. Based on this, issues related to comprehensive benchmarking of prevailing national anti-corruption policy models in order to specify the most effective of them and identify factors that ensure the high effectiveness of anti-corruption measures implemented by various countries of the world acquire significant theoretical and practical importance. The following measures will also contribute to the significant improvement of the mechanisms of anti-corruption detinization of the world economy: radical reform of international monetary and financial organizations in terms of granting them functional competences; improvement of international anti-corruption standards and their maximally complete implementation into national legal systems; significant strengthening of criminal liability for illegal enrichment and laundering of income obtained through corrupt and criminal means, improvement of current practices of financing political parties and election campaigns by states; introduction of risk-oriented planning of activities of the most socially significant sectors of national economies; increasing the level of awareness of the population of various countries regarding the problems of corruption and the mechanisms of combating it on the basis of the implementation of educational and educational measures; development and frontal implementation of anti-corruption work standards for employees of the public sector of national economies; the application of exclusively criminal liability for corrupt actions in the most corruption-prone areas as. Taken together, all the mentioned measures will not only contribute to the further development of the global anti-corruption system, but will also ensure a more coordinated and coherent coordination of the joint efforts of states in overcoming such a shameful and threatening phenomenon.

Keywords: corruption, benchmarking, national models, anti-corruption policy, anti-corruption detinization.

JEL classification: D73

Постановка проблеми. З урахуванням високої складності виявлення і точної кількісної формалізації масштабів корупційної діяльності більшості держав світу орієнтуються на системне впровадження антикорупційних заходів у різних сферах економіки і політики. Виходячи з цього, значного теоретичного і практичного значення набувають питання, пов'язані зі здійсненням комплексного бенчмаркінгу паную-

чих національних моделей антикорупційної політики з метою конкретизації найбільш ефективних з них та визначення чинників, котрі забезпечують високу результативність впроваджуваних різними державами світу антикорупційних заходів. Доцільно зауважити, що чинні у міжнародній практиці національні моделі антикорупційної політики можуть бути класифіковані та такими критеріями як: масштаби і структура коруп-

ційної діяльності; ступінь і форми її впливу на соціально-економічний розвиток держав; рівень диверсифікованості інституційної системи антикорупційної політики; пріоритетні напрями, домінуючі механізми й інструменти її реалізації (конфіскація майна, нажитого у незаконний спосіб, обов'язкове декларування високопосадовцями і їх близькими родичами майна і доходів; повернення із-за кордону майна, виведеного з-під державного контролю, суворе унормування питань прийому на роботу у комерційні структури після завершення державної служби, штрафи і санкції за комерційний підкуп працівників комерційних фірм та передачу державним високопосадовцям акцій чи іншого майна тощо). Таким чином, спираючись на зазначену сукупність критеріїв можна чітко виокремити американську, континентально-європейську й азійську моделі антикорупційної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження даної проблематики внесли багато зарубіжних та вітчизняних вчених, як то Бородюк В., Турчинов А., Приходько Т., Пияк Е., Лібман А., Мизес Л. Фон., Шнайдер Ф. Але поза їхньою увагою залишаються питання характеристики та систематизації моделей антикорупційної політики.

Метою статті спираючись на зазначену сукупність критеріїв можна чітко виокремити американську, континентально-європейську й азійську моделі антикорупційної політики.

Виклад основних результатів дослідження. Що стосується американської моделі антикорупційної політики, то вона здобула найбільшого поширення у Сполучених Штатах Америки, Канаді, Австралії та низці держав англосаксонського поясу. Ключовими її характерними рисами є такі: по-перше, системний і комплексний характер антикорупційної політики, яка реалізується за багатьма напрямками і у багатьох сферах, а також органічно інтегрує обмежувальні і стимулюючі заходи й інструменти з включенням до них, у тому числі, нормативно-правової бази регламентування лобістської, банківської, біржової та інших видів економічної діяльності; по-друге, відсутність будь-яких форм правового імунітету у високопосадовців будь-якого рангу, за якої навіть президенти, конгресмени і сенатори можуть бути піддані кримінальному переслідуванню на основі реалізації спеціальних заходів їх попереднього відсторонення від займаної посади; по-третє, «дискримінаційно»-обмежувальний характер працевлаштування державних службовців після завершення їх службової каденції, за якої вони, припинивши трудові відносини, упродовж двох років позбавляються права підтримувати контакти з попереднім місцем роботи чи проводити будь-які види бізнес-трансакцій за його участі; по-четверте, широке поширення профілактичних заходів боротьби з корупцією при реалізації високопосадовцями владних повноважень, зокрема, на основі впровадження норм кодексів честі державних службовців; по-п'яте, ґрунтування антикорупційної політики на базовому засадничому принципі конфлікту інтересів, що забезпечує чітке відокремлення особистих інтересів від суспільних; по-шосте, суворе регламентація етики поведінки посадових осіб органів державної влади та виконання ними владних повноважень в частині обмеження права на додаткові заробітки (окрім основної заробітної плати за місцем

працевлаштування), а також заборони приймати будь-які подарунки від осіб чи груп осіб, з якими взаємодіє їх службове відомство.

Так, у Сполучених Штатах Америки на сьогодні діють дуже суворі кримінальні покарання за порушення Закону про корупцію за кордоном 1977 р. Зокрема, корпораціям, компаніям та іншим бізнес-структурам, визнаним винними у порушенні положень даного закону відносно хабарництва, загрожує штраф у розмірі до 2 млн дол. США за кожне порушення, а фізичним особам – штраф 250 тис дол. за кожне порушення та ув'язнення терміном до 5 років. В альтернативному плані до зазначених суб'єктів може застосовуватись штраф у подвійному розмірі відносно отриманого матеріального доходу чи нанесеного збитку від правопорушення. У випадку ж порушення норм Закону про корупцію за кордоном відносно бухгалтерського обліку, корпораціям та компаніям загрожує максимальний штраф у розмірі 25 млн дол. США за кожне порушення, а фізичним особам – 5 млн дол. та тюремне ув'язнення терміном до 20 років [1].

Окрім того, надзвичайно важливу роль у реалізації антикорупційної політики Сполучених Штатів Америки відіграє на сьогодні й інститут лобізму приватних інтересів. Він репрезентує специфічний механізм, з одного боку, просування економічних інтересів окремих осіб чи корпоративних бізнес-структур в органах державної влади з метою ухвалення вигідних для них політичних рішень, а з другого – регулювання діяльності бізнес-структур корпоративного сектору у їх взаємовідносинах з владними органами законодавчого і виконавчого рівнів. Так, на сьогодні американські корпорації, професійні спілки, торговельні асоціації та інші види впливових бізнес-структур щороку витрачають величезні суми на лобювання своїх економічних інтересів у Конгресі США та федеральних органах державної влади. Тільки у період 1998-2022 рр. їх загальний розмір, як показують дані, збільшився з 1,5 до 4,1 млрд дол. США у рік. Одночасно у Сполучених Штатах Америки функціонує й доволі розгалужена мережа власне лобістських фірм, загальна кількість яких зросла з 10,4 тис у 1998 р. до 12,6 тис у 2022 р. Як бачимо, загальна кількість лобістів у США значно перевищує кількість американських конгресменів (у сфері медичної індустрії – ушестеро), а порівняно з відповідним показником країн Європи – щонайменше утричі.

Що ж стосується секторальної структури колишніх американських конгресменів та високопосадовців, то найбільша питома частка лобістських витрат припадає нині на бізнес-сектор. Це – корпоративні структури, галузеві асоціації та різного роду об'єднання, засновані для фінансової, організаційно-економічної і інституційної підтримки бізнес-діяльності (на кшталт Торговельної палати США). Натомість з-поміж державних установ, колишні працівники яких поповнили лави лобістів, перше місце (станом на кінець 2022 р.) належить Білому дому (864 особи), далі йдуть Палата представників Парламенту США (726 осіб), Департамент США (398 осіб), Департамент оборони (377 осіб) та Департамент комерції (337 осіб).

Таким чином, величезні корупційні загрози, пов'язані з діяльністю американських лобістських структур дедалі більшою мірою спонукають владу

США до всебічного обмеження так званого лобістського «обертання дверей». Перший нормативний акт, що має відношення до регулювання лобізму – Закон про лобізм – датується ще 1946 р.; далі йдуть Закон про етику службовців (1978 р.), Закон про реформу етики (1989 р.), Закон про розкриття лобістської діяльності (1995 р.), котрі повною мірою унормовують поведінку посадових осіб США при виконанні ними службових обов'язків, а також регулюють основні аспекти лобістської діяльності.

В останні ж десятиліття найбільш значимим став Закон про чесне лідерство та відкритий уряд (2007 р.), який має за мету значне пом'якшення негативних наслідків лобістської діяльності у США. Йдеться насамперед про запровадження своєрідного перехідного (так званого «охолоджувального») періоду, упродовж якого американські високопосадовці після завершення державної служби не мають права представляти інтереси іноземних компаній і фірм у Конгресі через інститут лобізму та відповідне їх юридичне і консалтингове обслуговування. «Охолоджувальний» період становить: для колишніх членів Палати представників та конгресменів – один рік, для сенаторів – два роки [1, с. 1]. З причин же володіння колишніми високопосадовцями конфіденційною і закритою до розголошення інформацією (відповідно до норм «Акту про свободу інформації» 1966 р.), їм заборонено також упродовж одного року після завершення роботи у Конгресі брати участь у договірних відносинах і переговорах, де дана інформація може бути використана. Нарешті, попри збереження за колишніми конгресменами і сенаторами права відвідування засідань відповідних владних інституцій, їх перехід у «лобістську ложу» суттєво обмежує доступ експосадовців у зали засідань [2, с. 11–13]. Поряд з цим, зазначені обмеження не поширюються на просування економічних інтересів федеральних та місцевих органів влади США, кандидатів, партій та інших політичних структур. Це засвідчує виключну бізнес-обмежувальну орієнтацію чинного американського законодавства щодо регулювання лобістської діяльності, а отже – його вагомий роль у реалізації антикорупційної політики у цій державі.

Характеризуючи континентально-європейську модель антикорупційної політики, слід відзначити, що вона найбільшою мірою представлена нині у державах Північної і Західної Європи. Вони хоча й відрізняються між собою за специфікою реалізованих соціально-економічних моделей, однак мають багато спільних рис у впровадженні антикорупційної політики. Її визначальними рисами є наступні: по-перше, органічне поєднання базових принципів політичної і соціальної держави з безумовним пріоритетом конкуренції в економіці і політиці як основи антикорупційної політики; по-друге, ключова роль інститутів громадянського суспільства і суспільного контролю за діяльністю владних інституцій з широкими можливостями забезпечення транспарентності їх діяльності та повної підзвітності перед суспільством; по-третє, політична, фінансова і кадрова незалежність національних систем правосуддя, свобода засобів масової інформації щодо оприлюднення корупційних злочинів та високий рівень соціалізації усіх рівнів антикорупційної політики; по-четверте, високий рівень розвитку корпоративної соціальної відповідальності та активне

залучення громадськості до реалізації стратегічних планів реалізації антикорупційної політики; по-п'яте, висока транспарентність процесу ухвалення управлінських рішень посадовими особами, ефективна організація адміністративної системи та наявність державних гарантій захисту осіб, котрі співпрацюють з правоохоронними органами з питань корупції; по-шосте, висока громадянська ініціатива та нульова морально-психологічна лояльність суспільства і посадових осіб до будь-яких проявів корупції, що робить практично неможливим несплату економічними суб'єктами податків та приховування будь-яких корупційних дій.

Якщо говорити про країни Північної Європи, то вони репрезентують скандинавську модель ринкової економіки з такими притаманними їй рисами як високий рівень одержавлення економіки, значна роль держави у регулюванні соціально-економічних процесів та продукуванні суспільних благ, усталеність методів макроекономічного регулювання та високий ступінь соціальної орієнтації державної політики, глибока соціалізація усіх форм і рівнів корпоративного і державного управління, системна консолідація національних фінансових систем та ін. На нашу думку, саме зазначені особливості скандинавської економічної моделі власне й визначають базові елементи антикорупційної політики держав даного регіону. Так, у Данії на сьогодні діють понад два десятки різного роду нормативно-правових актів, котрі мають стосунок до антикорупційної політики, а також спостерігається дуже тісна співпраця громадян, уряду, бізнесу, засобів масової інформації та неурядових організацій щодо моніторингу і попередження будь-яких потенційних актів корупційних дій. Загалом низький рівень корупції в економіці держави (Данія вже багато років поспіль посідає перше місце у світі за Індексом сприйняття корупції) є запорукою не тільки високого рівня суспільної довіри до владних органів та згоди населення сплачувати високі податки з доходів, але й високої ефективності реалізації будь-яких реформувальних соціально-економічних системи.

Своєю чергою, у Швеції, де суспільство вже давно звикло до раціонального витрачання податкових надходжень, ключовим інструментом антикорупційної політики є публічний доступ до будь-якої інформації щодо чиновників і бізнесменів, розміру їх доходів і витрат, майнового стану і динаміки його приросту тощо. При цьому об'єктом журналістського розслідування може стати будь-яка особа, яка несподівано збагатилась чи дотримується способу життя, не співвимірною з її доходами. Одночасно засоби масової інформації виконують роль інформаторів для правоохоронних органів, котрі за їх сигналами змушені розпочинати антикорупційні розслідування. Так, дослідження шведських учених засвідчують такі ключові параметри корупції у цій державі: середній вік підозрюваних у корупції – 53 роки; частка жінок серед корупціонерів не перевищує 12% в силу невисокого рівня їх зайнятості у корупційно орієнтованих секторах економіки; найбільша кількість корупційних злочинів (80%) скоюються у суспільному секторі економіки, працівники якого беруть 80% усіх хабарів, тоді як 95% осіб, котрі дають хабарі, представляють підприємницький і бізнесовий сектори. Найтиповішими сферами корупційних дій посадових осіб Швеції є будівництво і промисловість, консалтинг й освіта, нерухомість й операції з нею. Зокрема, 32%

усіх корупційних злочинів припадає у цій державі на отримання хабаря, 25% – на його дачу, 8% – комбінацію отримання і дачі хабаря, 8% – втрату довіри до чиновника, 4% – обманні дії, 2% – службові помилки, 17% – інші види корупційних порушень [3, с. 7, 9–10].

Загалом висока ефективність реалізовуваної у Швеції антикорупційної політики забезпечується також диверсифікованою її інституційною структурою, представленою насамперед Радою щодо запобігання корупції, Інститутом проти хабарів, а також заснованою у 2012 р. спеціальною антикорупційною групою поліції у складі поліціантів і цивільних спеціалістів з корупції. До функціональних повноважень останньої належить широкий спектр розслідувань – від великих міжнародних скандалів і корупційних дій у сфері державного і муніципального управління до корупції на будівництві, при отриманні різного роду дозволів і ліцензій, хабарництва при отриманні водійських прав тощо. Тож за умов виявлення антикорупційною групою поліції будь-яких хабарницьких дій, справа передається до суду, а викрита у корупції посадова особа будь-якого рангу може отримати штраф, дво- чи навіть шестирічне ув'язнення у випадку особливо тяжких корупційних злочинів. Натомість приватні компанії підпадають під штрафні санкції у розмірі до 1 млн євро та конфіскації суми хабаря і прибутку, отриманого завдяки хабарницьким діям і підкупу чиновників.

Якщо ж характеризувати західноєвропейські держави, то їх притаманною рисою є найбільше поширення таких «цивілізованих» корупційних схем як використання благодійних фондів для переказу грошових коштів, приховане заохочення державних посадовців за лобювання корпоративних економічних інтересів у формі надання різного роду сервісів, завищення контрактних цін, зміна суб'єктної структури корпоративного управління, недружні злиття і поглинання тощо. І це без урахування латентних форм корупції, котрі давно запустили свої «щупальці» у західноєвропейські політичні рухи, корпоративні канали транскордонного руху капіталу, процеси перехресного володіння акціями, зовнішньоторговельну й інвестиційну бізнес-практику, програми проектного фінансування, трастові, факторингові, форфейтингові і портфельні трансакції та ін.

Зазначена специфіка власне й визначає ключові параметри антикорупційної політики західноєвропейських країн. Наприклад, у Німеччині розроблені і чітко імплементуються доволі диференційовані й ефективні антикорупційні механізми. Вони включають, зокрема, позбавлення корупціонерів свободи на термін до десяти років; позбавлення права посідати певні службові посади; конфіскація здобутого нечесним шляхом майна порушника; зобов'язання банків надавати правоохоронним органам повну інформацію щодо сумнівних і незаконних операцій своїх клієнтів; контролювання банками фінансових операцій корпоративного сектору; широка мас-медійна роз'яснювальна й агітаторська діяльність держави з формування негативного відношення громадян Німеччини до корупції та усіх форм її прояву та ін. Своєю чергою, у Франції винним у порушенні законодавства про боротьбу з корупцією та торгівлю впливом компаніям загрожують штрафи у розмірі до 5 млн євро, або у сумі, що десятикратно перевищує розмір отриманих від правопорушення доходів. Згідно ж італійського

законодавства, компаніям і фірмам, визнаним винними у хабарницьких діях чи зловживанні впливом, загрожують штрафні санкції у розмірі до 1,2 млн євро, а у найбільш тяжких випадках – до 20 років тюремного ув'язнення посадових осіб [1].

Нарешті, азійська модель антикорупційної політики отримала найбільше поширення у державах Південно-Східної Азії: Респ. Корея, Сінгапурі, Гонконзі, Японії, Тайвані, Китаї, Малайзії та цілій низці інших країн даного регіону. Попри історично і культурно притаманні кожній державі унікальні особливості відношення до корупції, усіх їх об'єднує одна спільна риса: підношення подарунків традиційно вважається нормальною й очікуваною моделлю економічної поведінки суб'єктів. І лише інтеграція цих держав у світогосподарську систему на глобальному витку її розвитку та залучення в азійський мегарегіон масштабного інвестиційного капіталу західних багатонаціональних підприємств поставило на порядок денний розроблення і реалізацію державами активної політики щодо боротьби з хабарництвом та корупцією. Вона характеризується такими узагальнюючими рисами як-от: реалізація надзвичайно зваженої кадрової політики на національних ринках праці, мінімізація державного втручання у регулювання соціально-економічних процесів, диверсифікована і високоспеціалізована інституційна структура антикорупційної політики, рівність усіх перед законом, надзвичайно суворі покарання за вчинення корупційних дій тощо.

Так, в Японії, попри загалом низький рівень корупції в економіці, вона має специфічні форми прояву у різних секторах суспільного життя: у судовій системі недостатньо транспарентним є процес призначення суддів Верховного суду; у правоохоронній системі спостерігається загалом низький рівень незалежності поліцейських агентств та значний брак антикорупційних функціональних повноважень; сфера публічних послуг характеризується, з одного боку, необхідністю реалізації традиційної для Японії практики амакударі щодо призначення колишніх державних високопосадовців на керівні посади в японські компанії, а з другого – значною складністю відкриття бізнесу у держав, пов'язаною як з великими фінансовими витратами, так і необхідністю проходження великої кількості регуляторних процедур; для податкової системи притаманні загалом високі ставки оподаткування прибутку підприємств, які є однією з ключових напрямів її тінізації; у системі державних закупівель непоодинокими є випадки фальсифікації тендерних торгів та міжфірмового зговору при купівлі товарів і послуг для державного споживання, що спонукає державні інституції до їх придбання виключного у невеликого кола місцевих компаній з виключенням з конкурентної боротьби багатьох іноземних фірм; для громадянського суспільства характерним є значне збільшення з 2014р. кількості документів, класифікованих як «державна таємниця», що суттєво знижує рівень його обізнаності зі справами, що мають ознаки корупції [4].

Ще одна притаманна виключно Японії риса – це надзвичайно глибока й історично вкорінена суспільна практика зрощування бізнесу і влади, що зводить практично нанівець ефект традиційного для західних держав антикорупційного інструментарію на кшталт законодавчих норм, етичних кодексів, декларування

доходів і витрат високопосадовців тощо. Це вимагає впровадження значно більшого антикорупційного моніторингу і контролю з боку суспільних організацій, правоохоронних інституцій й органів судової влади. Між тим, попри відсутність в Японії всезагального законодавчого акту, який би регламентував питання антикорупційної політики, на сьогодні реалізується доволі диверсифікований її інструментарій. Це, зокрема, декларування державними службовцями подарунків на суму понад 5 тис єн; заборона службовцям державного і муніципального рівнів займатись приватним бізнесом під час службової каденції та упродовж двох років після її закінчення; трирічний термін ув'язнення чи грошовий штраф за отримання державними службовцями хабарів та їх підкуп; суворі покарання за завідомо брехливі доноси і скарги на предмет порушення кримінальних чи дисциплінарних проваджень. Надзвичайно важливу роль у подоланні корупції в Японії відіграло також радикальне удосконалення чинних процедур державних закупівель. Вони реалізуються на сьогодні, з одного боку, з урахуванням положень плурілатеральної угоди про державні закупівлі COT, Генеральної угоди про торгівлю послугами COT та розробленого Робочою групою цієї організації методичного супроводу закупівельних процедур на основі прозорості державних закупівель. З другого боку, з-поміж чинних на сьогодні способів здійснення державних конкурсних закупівельних процедур понад 70% припадає саме на відкриті закупівлі, котрі забезпечують максимальний рівень транспарентності подібного роду операцій завдяки відкритому оголошенню державними установами своїх намірів здійснити закупівлі товарів і послуг, запрошенню до процесу усіх постачальників і підрядників з кваліфікаційною відповідністю, а також висококонкурентному конкурсному їх відбору на основі електронних аукціонів.

Своєю чергою, Китай у реалізації національної антикорупційної політики демонструє яскравий приклад органічного поєднання надзвичайно жорстких інструментів боротьби з хабарництвом у лавах державних службовців з важелями «м'якого» агітаційного впливу на суспільство у формі активної антикорупційної пропаганди, формування національної культури нетерпимості до хабарництва, формування позитивного іміджу державних службовців в очах громадськості як кришталево чесних осіб і прихильників скромного способу життя тощо. З огляду на значний вплив, що його справляє корупція на сприйняття населенням Китаю легітимності чинної політичної системи і політичного режиму, в останнє десятиліття антикорупційна політика цієї держави набула системного, всеохоплюючого і публічного характеру та є невід'ємним компонентом внутрішньопартійної політики. Так, згідно даних Transparency International, 26% опитаних у Китаї респондентів та 35% бізнес-структур підтвердили, що давали хабарі за різного роду сервіси, а найбільш потерпаючими від хабарництва сферами є народна освіта, державні лікарні, отримання різного роду посвідчень, поліція і суди [5, с. 3].

Таким чином, з-поміж реалізовуваних у Китаї антикорупційних механізмів найбільшу ефективність демонструють нині наступні: регулярні «чистки» у лавах державної служби, під час яких лише у 2016 р. за гратами опинились близько 1 млн осіб [5, с. 6]; перманентна модернізація національної судової, адміністративної і партійної дисципліни, а також інституційні зміни антикорупційної політики. Зокрема, у 2018 р. у КНР було засновано Національну комісію з нагляду, функціональними повноваженнями якої є антикорупційний моніторинг і контроль діяльності державних службовців та проведення відносно них антикорупційних розслідувань; ратифікація міжнародних конвенцій та поглиблення міжнародного співробітництва у сфері боротьби з корупцією способом відмови від надання політичного притулку міжнародним корупціонерам, розширення міждержавного інформаційного обміну щодо транскордонного руху корумпованих чиновників, виконання двосторонніх угод про видачу і взаємну правову допомогу у кримінальних провадженнях та ін.

Ще один яскравий приклад нещадної й ефективної боротьби з корупцією демонструє також Сінгапур, який можна віднести до числа держав з найрозвинутішими нормативно-правовими, організаційно-економічними й адміністративними засадами антикорупційного оздоровлення суспільства. Саме Сінгапур ще у кінці 1950-х років одним з перших серед сучасних індустріальних держав розпочав активну боротьбу з хабарництвом насамперед на основі зміцнення моральних засад функціонування органів державної влади, неухильного підвищення професіонального рівня працівників сфери державного управління, а також встановлення тотального контролю над отриманням державними службовцями і посадовими особами відповідних етичних стандартів виконання своїх службових зобов'язань. На тлі значного спрощення чинних бюрократичних і регуляторних процедур в економічній діяльності, мінімізації документаційного обігу, повної регламентації службових повноважень державних службовців та доведення рівня їх заробітних плат до рівня, співвимірного з бізнес-сектором, це дало змогу у максимально короткі терміни позбавити систему державного управління Сінгапуру від хабарників і корупціонерів. При цьому, що в останні п'ять років (2018–2022 рр.) державні службовці найвищої ланки Сінгапуру отримували щорічну основну заробітну плату у розмірі від 200 до 260 тис сінгапурських дол. (140-182 тис євро залежно від індивідуальних результатів роботи та її продуктивності, що більше навіть відповідних показників європейських високопосадовців) плюс ще 20-35% зазначеної суми у формі змінної частини платні. Решта державних службовців разом з основною заробітною платою отримують також 35% місячної надбавки, а молодші офіцери – одноразову виплату 400 дол. за кожні пів року роботи [7].

У реалізації Сінгапуром антикорупційної політики важко переоцінити значення і таких інструментів як: повне законодавче унормування усіх аспектів корупційної діяльності; заснування спеціалізованого автономного і максимально незалежного державного органу боротьби з корупцією та наділення його широкими функціональними повноваженнями у цій сфері; проведення незалежних експертиз усіх ухвалюваних законів і підзаконних актів на предмет можливих їх корупційних наслідків; радикальне посилення кримінальної відповідальності за корупційну діяльність; запровадження планомірної практики перманентної ротації професійних кадрів державного управління; законодавче запровадження системних гарантій безпеки для осіб (і членів їх родин),

котрі дали свідчення за корупційними епізодами; широке мас-медійне і публічне висвітлення антикорупційної діяльності і її результатів. Нарешті, не можемо оминути увагою і високу антикорупційну підконтрольність діяльності бізнес-структур з поширеними процедурами непередбачуваних перевірок усіх фінансово-господарських операцій, повним щорічним декларуванням доходів, витрат, боргів та майнового стану державних службовців, а також регулярною прокурорською перевіркою банківських рахунків та акціонерних прав усіх підозрюваних у корупційних діях осіб. Саме завдяки реалізації зазначених механізмів й інструментів у Сінгапурі була сформована ефективна система державного управління, котра практично позбавила державних службовців усіх мотивацій щодо вчинення корупційних дій.

Висновки. Отже, можемо констатувати, що попри сформовану та достатньо диверсифіковану нормативно-правову й інституційну базу глобальної антикорупційної політики, високу прихильність світового співтовариства принципам нещадної боротьби з усіма корупційними проявами та його стремління до досягнення антикорупційного консенсусу, реальна ефективність реалізованих у цій царині правових, організаційно-економічних та адміністративних механізмів усе ще залишається на украй низькому рівні. Основні причини цього криються як у недостатньому ступені впровадження ухвалених міжнародних документів та актів міжнародних організацій у цій сфері, так і значній їх фрагментації, що обумовлює зорієнтованість чинної нормативної бази на розв'язання лише окремих аспектів зазначеного явища. Так, лівова частка чинних на сьогодні антикорупційних конвенцій базуються на принципі територіальності та обмеженні регуляторного впливу певним географічним регіоном. Тож відсутність їх наднаціональної уніфікації та значний брак єдиних підходів щодо впровадження національними урядами своєї юрисдикції у випадках транснаціональної корупції суттєво знижують регуляторний ресурс міжнародного антикорупційного інструментарію, а в окремих випадках зводять його практично нанівець. Відсутність же конвенційно закріпленого і загально-визнаного поняття транснаціональної корупції, а також захист окремими конвенціями принципу громадянства відкриває перед транснаціональною корупційною спільнотою широкі можливості щодо використання існуючих лазівок між різними національними юрисдикціями. Одночасно спостерігається дедалі більше набуття корупційними схемами глобального характеру, за якого держави об'єктивно змушені вирішувати найгостріші питання у цій царині не тільки на національ-

ному, але й регіональному і наднаціональному рівнях. З огляду на транснаціональність корупції, нинішні перспективи антикорупційної детінізації світового господарства слід пов'язувати, на нашу думку, передусім, із впровадженням на корпоративному рівні системи антикорупційного комплаєнс-контролю на основі фронтальної імплементації блокчейн-технології на усіх структурних рівнях управління компаніями і фірмами. Саме зазначена технологія здатна забезпечити реальну диверсифікацію впроваджуваних механізмів боротьби з хабарництвом, корупцією та відмиванням брудних грошей. Так, вже сьогодні, згідно даних Порівняльного звіту про боротьбу з хабарництвом і корупцією за 2022 рік американської компанії з корпоративних розслідувань та ризик-консалтингу Kroll, 52% компаній по усьому світу більшою чи меншою мірою використовують блокчейн в якості засобу антикорупційної боротьби. Як показують дані, найактивніше блокчейн у державному управлінні застосовується нині у регіоні Близького Сходу, 46% респондентів якого повідомили про активне використання їх компаніями блокчейну як невід'ємного компонента впровадження корпоративного антикорупційного комплаєнс-контролю. Подібне лідерство забезпечено, головним чином, інноваційно спрямованою політикою федерального уряду Об'єднаних Арабських Еміратів, який у період 2020-2022 р. перевів у режим блокчейн майже половину усіх здійснюваних державних трансакцій. Більше того, у квітні 2022 р. Дубай залучив на свою територію великі криптофірми та надав їм ліцензії на здійснення операцій з віртуальними активами, чим закріпив за ОАЕ статус глобального криптоцентру, з точки зору як масштабів використання блокчейну і криптовалюти, так і впровадження системи управління пов'язаними ризиками. Саме вони дають змогу найбільш ефективно відслідковувати, адресувати і запобігати усім видам корупційних ризиків. Удосконалення чинних у міжнародній практиці форм, методів і механізмів міждержавної координації глобальної антикорупційної політики передбачає також заснування незалежного від національних урядів слідчого органу глобального типу з широкими функціональними повноваженнями щодо проведення антикорупційних розслідувань відносно урядів держав та суб'єктів міжнародного бізнесу, а також здійснення повного контролю щодо цільового використання коштів Групи Світового банку, виділених на реалізацію глобальної антикорупційної політики. При цьому усі результати подібного роду розслідувань повинні мати широкий суспільний розголос з метою посилення тиску на корумпованих осіб.

Список використаних джерел:

1. Criminal Penalties. URL: <https://complianceconcourse.willkie.com/resources/anti-bribery-and-corruption-enforcement-fines-penalties-and-sanctions/>
2. Maskell J. Post-employment, «revolving door», laws for federal personnel. Report. Congressional research service (CRS). 07 Jan. 2014. URL: <https://sgp.fas.org/crs/misc/R42728.pdf>
3. Korruptionens struktur i Sverige. «Den korrupte upphandlaren» och andra fall om mutor, bestickning och maktmissbruk. Rapport 2007:21. URL: https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800010086/1371914725742/2007_21_korruptionens_struktur.pdf
4. Japan Corruption Report 2018. Business anti-corruption Portal. URL: <https://www.business-anti-corruption.com>
5. Zúñiga N. China: Overview of Corruption and anticorruption. Anti-Corruption Helpdesk: Transparency International, May 17 2018. URL: <https://knowledgehub.transparency.org/helpdesk/china-overview-of-corruption-and-anti-corruption-1>
6. The Ultimate Civil Service Salary, Bonus and Benefits Guide. 2022. URL: <https://blog.seedly.sg/civil-service-salary/>
7. Choo D. Parliament in brief: 4 things you need to know. July 5 2022. URL: <https://www.todayonline.com/singapore/parliament-brief-4-things-you-need-know-1936671>

References:

1. Criminal Penalties. Available at: <https://complianceconcourse.willkie.com/resources/anti-bribery-and-corruption-enforcement-fines-penalties-and-sanctions/>
2. Maskell J. (07 Jan. 2014) Post-employment, «revolving door», laws for federal personnel. Report. Congressional research service (CRS). Available at: <https://sgp.fas.org/crs/misc/R42728.pdf>
3. Korruptionens struktur i Sverige. "Den korrupte upphandlaren" och andra fall om mutor, bestickning och maktmissbruk. Rapport 2007:21. Available at: https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800010086/1371914725742/2007_21_korruptionens_struktur.pdf
4. Japan Corruption Report 2018. Business anti-corruption Portal. Available at: <https://www.business-anti-corruption.com>
5. Zúñiga N. (May 17 2018) China: Overview of Corruption and anticorruption. Anti-Corruption Helpdesk: Transparency International. Available at: <https://knowledgehub.transparency.org/helpdesk/china-overview-of-corruption-and-anti-corruption-1>
6. The Ultimate Civil Service Salary, Bonus and Benefits Guide (2022). Available at: <https://blog.seedly.sg/civil-service-salary/>
7. Choo D. (July 5 2022) Parliament in brief: 4 things you need to know. Available at: <https://www.todayonline.com/singapore/parliament-brief-4-things-you-need-know-1936671>